

The model of productivity in the thought of the supreme leader Madzaleh al-Ali using the method of thematic analysis

 Milad Aghaee ¹

Research Paper

Received:
19 May 2024
Revised:
7 September
2024
Accepted:
25 September
2024
Published:
24 November
2024

ISSN: 2251-6980
E-ISSN: 2645-5234

Abstract

Considering the nature and sensitivity of the current conditions of the country and the necessity of proper exploitation of available facilities and resources, the issue of productivity has been raised as one of the important elements in the development of national power and has been put on the agenda. Various models have been proposed in this field, and considering the necessity of building and exploiting local and Islamic models, the purpose of this research is to present a model of productivity based on the thought of the Supreme Leader Madzaleh Al-Ali. In this regard, this research is qualitative in terms of data type, in terms of applied purpose, and in terms of exploratory method, qualitative and thematic analysis. In order to achieve the model of productivity based on the thoughts of the Supreme Leader of the Islamic Revolution, the messages, statements and orders of His Holiness until the end of April 1403 by searching for the keyword of productivity in the website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of Hazrat Ayat... Azami Khamenei (Madazala Al-Aali) was studied and coded. The findings of the research in the design of the model indicate that the model of productivity in the thought of Moazzam Leh includes 54 indicators, 5 management components, education and culture, energy management, human resources management, basic knowledge, in the form of profit drivers. Productivity and 3 production and service, economic and national components are in the form of productivity consequences.

Keywords: Productivity; Supreme Leader Madzala Al-Ali; Propulsion and consequence, thematic analysis method.

DOR: 20.1001.1.22516980.1403.32.2.4.9

1. Assistant Professor, Department of Logistics, Faculty of Organizational Resources, Imam Hassan University, Tehran, Iran.
drmiladaghaee@gmail.com

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution Non-Commercial (CC-BY-NC) license.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۳/۰۲/۳۰
تاریخ بازنگری:
۱۴۰۳/۰۶/۱۷
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۷/۰۴
تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۰۹/۰۴شاپا چاپی: ۶۹۸۰-۲۲۵۱
الکترونیکی: ۵۲۳۴-۲۶۴۵الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} با استفاده از روش تحلیل مضمونمیلاذ آقائی^{ID}^۱

چکیده

باتوجه به ماهیت و حساسیت شرایط کنونی کشور و لزوم بهره‌برداری مناسب از امکانات و منابع در اختیار، موضوع بهره‌وری به‌عنوان یکی از عناصر مهم در توسعه توان ملی مطرح و در دستور کار قرار گرفته است. الگوهای مختلفی در این حوزه مطرح شده است و باتوجه به لزوم ساخت و بهره‌برداری از الگوهای بومی و اسلامی، هدف از این پژوهش ارائه الگوی بهره‌وری مبتنی بر اندیشه مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} است. در این راستا، این پژوهش از نظر نوع داده، کیفی، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش اکتشافی از نوع کیفی و تحلیل مضمون است. به‌منظور دستیابی به الگوی بهره‌وری مبتنی بر اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی، پیام‌ها، بیانات و دستورات معظم له تا انتهای فروردین ۱۴۰۳ با جست‌وجوی کلیدواژه بهره‌وری در تارنمای دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای^{مدظله العالی} مطالعه و کدگذاری شد. یافته‌های حاصل از پژوهش در طراحی الگو حاکی از آن است که الگوی بهره‌وری در اندیشه معظم له دربرگیرنده ۵۴ شاخص، ۵ مؤلفه مدیریتی، آموزش و فرهنگ‌سازی، مدیریت انرژی، مدیریت منابع انسانی، دانش‌بنیانی، در قالب بُعد پیشران‌های بهره‌وری و ۳ مؤلفه تولیدی و خدماتی، اقتصادی و ملی در قالب بُعد پیامدهای بهره‌وری است.

کلیدواژه‌ها: بهره‌وری؛ مقام معظم رهبری^{مدظله العالی}؛ اندیشه؛ روش تحلیل مضمون

DOR: 20.1001.1.22516980.1403.32.2.4.9

۱. استادیار، گروه لجستیک، دانشکده منابع سازمانی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

drmiladaghaee@gmail.com

این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز (CC BY-NC) Creative Commons Attribution Non-Commercial

توزیع شده است.

مقدمه

بی‌شک یکی از اهداف و آرزوی ملت‌ها، فراهم آوردن زندگی مناسب، همراه با رفاه و آسایش برای خود و دیگران است و در دنیای کنونی که محیطی پویا و سراسر رقابت بر سر توسعه و تعالی در سطوح مختلف فردی، سازمانی و ملی است (ایزدپناه و همکاران، ۱۳۹۸) و میزان توسعه در هر یک از سطوح بیان شده به‌ویژه در سطح ملی، تا حدود زیادی وابسته به بهره‌گیری مطلوب و بهینه از منابع و امکانات در اختیار آنها است (تورانی و آقائی، ۱۳۹۸) و در این راستا، کشورها و به تعبیر دقیق‌تر، نظام‌هایی که بتوانند با استفاده از رویکردهای نوین، استفاده و بهره‌برداری مناسب‌تری را از این امکانات انجام دهند، قاعدتاً سرعت توسعه خود را افزایش خواهند داد و بیش‌ازپیش به اهداف از پیش تعیین شده خود دست خواهند یافت. در جهت دستیابی به این مهم، امروزه نظریه‌ها، مفاهیم و ابزارهای کلیدی مختلفی وجود دارد که بهره‌وری یکی از مهم‌ترین آنها است و می‌تواند با استفاده از روش‌های نظام‌مند، مؤثر و ارزش‌آفرین، قدرت و توان ملی را در تمام حوزه‌ها افزایش می‌دهد (رضائی، ۱۴۰۱).

بهره‌وری یکی از مفاهیم مهم موفقیت مدیریت است و نبود آن مشکلات عمده‌ای را برای نظام اجرایی کشور ایجاد می‌کند (احمدی، ۱۳۹۴: ۱۰۶). در این راستا، بهره‌وری از جمله مفاهیمی است که می‌توان با رویکردهای مختلفی مانند اقتصادی، مدیریتی، اخلاقی، سیاسی و ... به آن نگاه کرد. اما در یک دسته بندی کلی، نگاه به مفهوم بهره‌وری را می‌توان از دو جنبه بسیار مهم مورد بررسی قرار داد. از جنبه اول اجتماعی؛ بهره‌وری دارای پیامدهای اجتماعی است و در این راستا، بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند که بهره‌وری یکی از مهمترین ابزارهای فراهم آوردن زندگی مناسب و از طرفی ارتقاء سطح استانداردهای زندگی در جامعه، همراه با بهره‌وری برای خود و دیگران است و با این در نظر گرفتن این دیدگاه، امروزه تاکید بر مفهوم بهره‌وری به عنوان یکی از محورهای اساسی و تاثیرگذار در سیاست‌گذاری‌های دولتی و حکومتی به شمار می‌آید. از طرف دیگر، نگاه دوم، تاکید بر بهره‌وری به عنوان یک کارکرد تاثیرگذار اقتصادی است که آن را هم‌ردیف علم اقتصاد و بهره‌برداری از منابع کمیاب قرار می‌دهد و در سطح سازمانی/شرکتی، اقتصاد خرد و کلان/ملی تعریف می‌شود و توجه به آن را برای ادامه حیات و بقا و یا رشد و توسعه اقتصادی هر

یک از سطوح بیان شده فردی، سازمانی و ملی به عنوان یک ضرورت اجتناب ناپذیر تعریف می‌کند؛ چراکه هر یک از سطوح مطرح شده برای دستیابی به بهره‌وری بیشتر و در نهایت دستیابی به جایگاه ارزشی بالاتر، در حال رقابت هستند (هیراد و همکاران، ۱۴۰۰).

امروزه در دنیا کشورهای مختلف، الگوهای مختلفی را در راستای سنجش، توسعه و بهبود بهره‌وری مطرح نموده‌اند که هر یک دارای کارکردهای منحصر به فرد و یا در بسیاری از موارد عمومی و قابل بهره‌برداری در سایر کشورها است. اما آنچه به عنوان یک مسئله کلیدی مطرح است، لزوم بررسی مفهوم بهره‌وری با نگاه حاکمیت دینی و از منظر رهبری جامعه اسلامی به این پدیده است. در این راستا، در سال‌های اخیر، رهبری معظم انقلاب اسلامی نیز با توجه به اهمیت این مفهوم، موضوع بهره‌وری را به طور جدی به عنوان کلیدواژه در بیانات مختلف مطرح نموده‌اند و همواره تلاش کرده‌اند تا با توجه به اهمیت موضوع بهره‌وری آن را به گفتمان رایج در بین مردم و مسئولین کشور تبدیل نمایند. با توجه به آنچه بیان شد و نظر به دغدغه کلیدی معظم له پیرامون موضوع بهره‌وری، مسئله اصلی پژوهش حاضر ارائه الگوی بهره‌وری منتج از اندیشه‌های مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} است که در بیانات، فرامین و دستورات معظم له در سطوح مختلف بیان شده است، است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مفهوم بهره‌وری: کوئیزنی کسی بود که اوین بار در سال ۱۷۷۶ میلادی اصطلاح بهره‌وری را به کار برد. پس از آن تعریفی از لیتر در سال ۱۸۸۳ ارائه شد که بهره‌وری را به معنای توان تولید و ساختن هر چیزی بیان می‌کند (هیراد و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۰۷). از این رو، گرچه مفهوم بهره‌وری در ادبیات اقتصادی بیش از دو قرن سابقه دارد، اما مفهوم واقعی و امروزی آن از نیمه دوم قرن بیستم و پس از جنگ دوم جهانی متجلی و مصداق یافته است. استفاده بهتر از امکانات موجود، تولید کالاها و خدمات با هزینه و زمان کمتر، انجام کار درست و به روش صحیح، کارایی به اضافه اثربخشی و... از جمله تعاریفی است که به تدریج برای تعریف و توصیف مفهوم بهره‌وری به کار گرفته شده است (لی و همکاران^۱، ۲۰۱۳: ۸۰). بهره‌وری به لحاظ واژه‌شناسی، برگردان واژه انگلیسی Productivity به معنای قدرت و قابلیت تولید است. لغت «بهره‌وری» از نظر ادبی از واژه

1. Lee & et al

بهره‌ور مشتق شده و به معنای بهره‌بر، سودبرنده و کامیاب است. دائرةالمعارف بریتانیکا بهره‌وری را به‌عنوان میزان باز داده مجموعه‌ای از کالاها و خدمات نسبت به یک یا چند داده، جهت تولید آنها بیان می‌کند. عوامل درون‌داد ممکن است به‌صورت زمین، نیروی کار یا سرمایه باشد و خروجی ممکن است به‌صورت یک قطعه محصول یا نوعی خدمت باشد (بولان و همکاران^۱، ۲۰۱۰: ۲۲۷).

کشورهای صنعتی مفهوم بهره‌وری را به این صورت در نظر می‌گیرند که هر گاه بتوان با استفاده از روش‌های علمی، همه منابع انسانی و غیر انسانی را به نحو احسن و مفید به کار گرفت به معنای دستیابی به بهره‌وری خواهد بود. همچنین این رویه در مورد راهکارهایی برای به حداقل رساندن هزینه‌های تولید، توسعه بازارها، به‌وجود آوردن موقعیت‌های شغلی بیشتر و کوشش در جهت تأمین دستمزدهای مناسب جهت دستیابی به رفاه اجتماعی و جلب رضایت خاطر همه اقشار هم صدق می‌کند (یوسفی، ۲۰۱۲). به نوعی بهره‌وری فرهنگی است که موجب بالارفتن و بهبود سطح کار و زندگی خواهد شد. اصولاً می‌توان بهره‌وری را از جمله مفاهیم کلیدی در مباحث اقتصادی در نظر گرفت که به بیانی ساده، مقدار خروجی به نسبت ورودی را اندازه‌گیری می‌کند و ممکن است خروجی بهره‌وری کسب شده از تمام منابع اعم از نیروی انسانی و یا امکانات و منابع غیر انسانی باشد یا اینکه فقط بهره حاصل یکی از عوامل مجموعه مدنظر باشد (نصیرزاده، ۲۰۱۳).

بهره‌وری در اسلام: با توجه به مفهوم لغوی و اصطلاحی بهره‌وری مشخص می‌شود که جوهره این مفهوم نه تنها در جامعه دینی و اسلامی تازگی ندارد، بلکه جزء بدیهیات زندگی به شمار می‌آید. این مفهوم همواره در کلام باری تعالی و معصومین (ع) متجلی است؛ زیرا فلسفه آفرین انسان و هدف غائی خلقت، کمال (رضائی، ۱۴۰۱: ۱۹) و شکوفائی استعداد های مادی و معنوی انسان در جهت قرب الهی است که مفهومی جز بهره‌وری ندارد (ایزدپناه و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۴). امیر المومنین در گفتاری ارزشمند می‌فرماید: کسی که امروز خویش را اصلاح و کوتاهی‌های دیروز خویش را جبران کند، رستگار می‌شود (غررالحکم و دررالکلم: ۶۱۴). همچنین امام صادق (ع) در کلامی گویا می‌فرماید: هر کس دو روز او یکسان باشد، فریب خورده است

1. Bulan & et al

(امالی: ۷۶۶). با این تفسیر، بهره‌وری رنگ و بویی دیگر می‌یابد و تحت تاثیر اهداف اسلامی، تعالی انسان را در پی خواهد داشت. میان اهداف جامعه و بهره‌وری رابطه تنگاتنگی برقرار است. نظریه پردازان غربی با هدف تأمین حداکثری نیازهای مادی افراد جامعه، بهره‌وری را در چارچوب خواسته‌های مادی انسان تعریف کرده‌اند. برخلاف این نگاه، نگاه اسلام با ارائه نگرشی ارزشمدارانه و مبتنی بر پیش الهی، طرحی نو از آفرینش هستی و در رأس آن انسان ارائه کرد و نظام فرهنگی - اجتماعی توحیدی را بنیان نهاد. خرده سامانه‌های این نظام بر محور خداوند و با هدف قرب به او تعریف میشوند. بنابراین، همه مفاهیم ذیل چتر توحید، چارچوب‌بندی و تعریف می‌شوند (ایزدپناه و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۵). در دین مبین اسلام و به ویژه قرآن کریم شاید بتوان گفت واژه مشخصی برای کلمه بهره‌وری عنوان نشده است، اما شاید بتوان با کمی تسامح، واژه - هائی مانند رشد، تعالی، صلح و مشتقات کلمه حُسن به ویژه حسنا (ایزدپناه و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۵۶) را به عنوان عناوین مرتبط با این موضوع در نظر گرفت.

اهداف بهره‌وری در اسلام: اگرچه اهداف بهره‌وری در اسلام بسیار متنوع هستند، اما شاید بتوان سه هدف افزایش کیفیت، افزایش تولید و کاهش هزینه را به عنوان اهداف اصلی بهره‌وری در اسلام بیان نمود. در این راستا، خداوند متعال همواره در قرآن به بهترین‌ها دعوت می‌کند. در سوره مبارکه اسراء (آیه ۵۳) مفرماید: آنچه را بهتر است، بگوئید. در سوره مبارکه فصلت (آیه ۳۴) می‌فرماید: نیکی با بدی یکسان نیست، بدی را به آنچه بهتر است، دفع کن. بر این اساس، انسان باید با گزینش عالی‌ترین مرتبه و درجه، کیفیت کار خویش را افزایش دهد. از طرف دیگر، حضرت امیر (ع) در باب استفاده بهینه از منابع و امکانات می‌فرمایند: از رحمت خدا دور است کسی که آب و زمین داشته باشد و فقیر باشد (وسایل الشیعه، ج ۱۷: ۴۱). از دیگر اهداف بهره‌وری کاهش هزینه است. در این باب خداوند متعال در آیه ۳۱ سوره مبارکه اعراف می‌فرماید: بخورید و بیاشامید، ولی زیاده روی نکنید. از طرف دیگر، در باب استفاده بهینه از زمان، حضرت علی (ع) می‌فرمایند: فرصت‌های خیر را غنیمت بدانید که به راستی همچون ابر می‌گذرد (غررالحکم: ۲۷۴)

پیشینه پژوهش

با بررسی مبانی نظری پیرامون کلیدواژه بهره‌وری در اسلام، خلأ پژوهش‌های علمی و نظری در این حوزه بسیار مشهود و نمایان است؛ علی‌رغم مطالعات بسیار زیادی که در حوزه مدیریت اسلامی انجام شده است، اما به موضوع بهره‌وری در اسلام و به تبع آن در تحلیل محتوای فرمایشات مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} کمتر پرداخته شده است و با توجه به اینکه تا کنون پژوهشی در حوزه تحلیل اندیشه‌های معظم له انجام نشده و تنها پژوهش‌هایی در حوزه بهره‌وری در اسلام انجام شده، در قالب جدول زیر به برخی از پژوهش‌های انجام شده در این حوزه اشاره شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش

نویسنده/گان	عنوان	نتایج پژوهش انجام شده
طاهری افشار (۱۳۸۹)	شاخص‌های بهره‌وری در قرآن کریم در امور غیرمادی	هدف این پژوهش استخراج مفاهیم مرتبط با بهره‌وری غیرمادی است که نتیجه آن چهار شاخص مدیریت زمان، مدیریت منابع انسانی، پرهیز از اسراف و اعتدال بود.
قاضیان (۱۳۸۹)	مبانی بهره‌وری در اندیشه اسلامی	در این پژوهش چهار بعد ارج‌گذاری به انسان، بهره‌گیری مناسب از عمر و زمان، استفاده بهینه از نعمت و به‌کارگیری معیارهای اسامی در عمل شناخته شدند.
احمدزاده (۱۳۹۱)	سوره عصر، منشور بهره‌وری قرآن کریم	در این پژوهش منشور بهره‌وری قرآن کریم؛ در سوره عصر مشخص شده است. استفاده بهینه از عمر به‌عنوان تنها سرمایه زندگی و ایمان، به‌عنوان قوه محرکه و معدن انگیزه-سازای انسان که به همراه معرفت، عبادت و یقین موجب افزایش نامحدود بهره‌وری در افکار، کردار و گفتار انسان می‌شود. نتیجه بهره‌وری ایمان که در عمل صالح و مخلصانه خود را نشان می‌دهد هم در ارتقای بهره‌وری فردی مؤثر است و هم در افزایش بهره‌وری اجتماعی. در نهایت سفارش به حق و صبر که دو لازمه بهره‌وری فردی و اجتماعی‌اند، از مهم‌ترین ویژگی‌های مؤمنان بهره‌ور در قرآن کریم به‌خصوص در این سوره است.
احمدی (۱۳۹۴)	رابطه ویژگی‌های مدیر از دیدگاه اسلام با بهره‌وری	نتایج تحقیق نشان داد که بین ویژگی‌های مدیر و عوامل بهره‌وری (کارایی و اثربخشی) رابطه مستقیم و معناداری هست. همچنین رابطه عوامل ویژگی‌های مدیر و بهره‌وری به تفکیک سازمان‌های دولتی بر

جدول ۱. پیشینه پژوهش

نویسنده/گان	عنوان	نتایج پژوهش انجام شده
	در سازمان‌های دولتی	اساس نوع وظایف حاکمیتی نیز معنادار شد. وضعیت ویژگی‌های مدیر و بهره‌وری در سازمان‌های دولتی عهده‌دار وظایف آموزش و فرهنگی و نیز عمرانی، تولیدی و صنعتی به طور معنادار در حد متوسط (مناسب) بود، اما این امر در سازمان‌های دولتی عهده‌دار وظایف سیاسی و اجتماعی و نیز اقتصادی، بازرگانی و مالی، مناسب ارزیابی نشد.
ایزدپناه و همکاران (۱۳۹۸)	ابعاد بهره‌وری بر اساس آموزه‌های دینی	نتایج به دست آمده بر اساس داده‌های پژوهش بیانگر دو سطح فردی و مدیریتی و چهار بعد است. در سطح فردی، هر شخص باید ظرفیت‌هایی را در ذهن و رفتار خویش به وجود آورد. در بعد ذهنی، نگرش‌هایی مانند خیرخواهی، ایثار و... به ذهنیت فرد نسبت به جهان خارج مربوط می‌شود که بستر اولیه خلق بهره‌وری است. در بعد رفتاری (عینی) باید تعاملات بین فردی سامان پیدا کند. در سطح مدیریتی نیز توصیه‌هایی برای مدیران و مسئولان ارائه شده است که با رعایت آن می‌توان فضای جامعه را سالم و حامی بهره‌وری کرد.
خسروی مراد و همکاران (۱۴۰۰)	تعیین راهبردهای ارتقای بهره‌وری آموزش عمومی قرآن	نتایج به دست آمده از کدگذاری شامل هشت راهبرد بوده که در جلسات بارش فکری توسط متخصصان علوم قرآنی و آموزش قرآن مورد بررسی، اصلاح، حذف و اضافه قرار گرفت. در نهایت ۹۱ راهبرد نهایی شد که به توصیه متخصصان همگی راهبردهای به دست آمده با سند بالادستی یعنی سند راهبردی آموزش عمومی قرآن مورد انطباق قرار گرفت و موارد جدید مشخص شد.
زارعی و همکاران (۱۴۰۰)	الگوی بهره‌وری سرمایه انسانی در نهادهای انقلابی	الگوی تحقیق با احصاء همه ابعاد ممکن تأثیرگذار بهره‌وری و با بهره‌گیری از تکنیک مدل‌سازی مسیری-ساختاری، ضمن شناسایی عوامل به بررسی تأثیرات غیرمستقیم ابعاد و مؤلفه‌ها یا لگوی طراحی شده می‌پردازد. این الگو با رویکردی سیستمی، با تمرکز بر عوامل سیستمی به بررسی محیط فراگیر و تأثیرات محیطی می‌پردازد

روش

این پژوهش از نظر روش، کیفی از نوع تحلیل مضمون و از نظر هدف، کاربردی - توسعه‌ای است؛ چرا که به دنبال توسعه نگاه مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} در رابطه با بهره‌وری است. برای جمع-آوری اطلاعات^۱ مورد نیاز، جهت انجام مطالعات اکتشافی^۲ این پژوهش، از ابزار مطالعات اسنادی با استفاده از تارنمای دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری^۳ استفاده شده است. در پژوهش برای بررسی اعتبار درونی از روش‌های مثلثی (استفاده از چند محقق برای تأیید داده‌ها)، بررسی زوجی (از همکاران خواسته شده است که بر یافته‌ها، یادداشت بگذارند) و کنار گذاشتن تعصبات (محقق باید در ابتدای تحقیق مفروضات، تمایلات تئوریک و تعصبات را شناسایی کرده و مانع از مداخله آنها در فرایند تحقیق شود) استفاده گردیده است. همچنین به جهت انجام تضمین درستی و در کنار آن به طور هم‌زمان حصول اطمینان اعتبار بیرونی از راهبردهای زیر استفاده شد: مقایسه دائمی در تحلیل داده‌ها، پیشگیری از دخالت مفروضات اولیه در نتیجه‌گیری، پرهیز از هرگونه شتاب‌زدگی. همچنین در این پژوهش از روش ممیزی کردن توسط یک داور به جهت تأیید پایایی استفاده شد؛ به این معنا که کدگذاری انجام شده به یک داور مسلط به موضوع پژوهش ارسال و در هر مرحله از اجرای روش تحلیل مضمون، نظرات داور دریافت و اعمال گردیده است. در این پژوهش از روش تحلیل تم و از روش شناسی آترید - استرلینگ^۴ (۲۰۰۱) در قالب تم‌های پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر استفاده گردید. در این پژوهش به منظور دستیابی به الگوی بهره‌وری مبتنی بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی}، پیام‌ها، بیانات و دستورات معظم له تا بهار ۱۴۰۳ مطالعه و بررسی شد.

یافته‌ها

در این پژوهش، به منظور ساخت یک تئوری و مدل مفهومی پژوهش، تحلیل و کدگذاری داده‌های کیفی با استفاده از روش آترید و استرلینگ (۲۰۰۱) که رویه‌ای نظام‌مند است، انجام پذیرفته است. اجرای این فرایند در جدول ۳ ارائه شده است.

1. Data Gathering
2. Exploring Studies
3. www.khamenei.ir
4. Attride-Stirling

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₁	۱	ریشه‌یابی و تحلیل علل ریشه‌ای ضعف بهره‌وری	بیانات در دیدار مستولان دستگاه قضایی ۱۳۷۴/۰۴/۰۷	اگر کسی بپرسد: «چنانچه ما در دستگاه‌های گوناگون دولتی، اشکال و نارسایی و عدم پیشرفت کار [همان تعبیری که امروزه خیلی معروف شده است و بعضی درست و یا نادرست بر آن تکیه می‌کنند و نتایج و آمارهای غلطی در این باره به مردم می‌دهند؛ یعنی مسئله بهره‌وری] دیدیم، چه باید بکنیم؟» پاسخ این است: اگر بهره‌وری کم بود و یا تخلفی وجود داشت و یا مثلاً کار راه‌نیفتادن و اشتغال به کار آدم‌های ناباب در کار بود، باید دقت کنیم و دریابیم که کجای دستگاه قضایی نارساست و آیا این نقص، در بخش‌ها و سازمان‌های نظارتی مثل سازمان بازرسی کل کشور است که متعلق به دستگاه قضایی است یا مربوط به جای دیگری است؟
C ₂	۱	بهبود روش‌های حمل و نقل	ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در بخش‌های مختلف به رؤسای قوای سه‌گانه ۱۳۷۹/۱۲/۲۰	افزایش بهره‌وری تا رسیدن به سطح عالی از طریق پیشرفت و بهبود روش‌های حمل و نقل و مدیریت منابع انسانی و اطلاعات.
C ₃	۱	بهبود مستمر در بهره‌وری		
C ₄	۱	بهبود مدیریت منابع انسانی		
C ₅	۱	بهبود مدیریت اطلاعات		
C ₆	۱	خودکفایی		
C ₇	۱	توجه به بهره‌وری بر اساس هویت	بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸	خودکفایی یعنی این. وفور تولیدات، وفور صادرات، افزایش بهره‌وری، ارتقای سطح سواد، ارتقای سطح معلومات عمومی مردم، ارتقای خدمات شهروندی، خدمت دادن به

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
		ملی و آرمان‌های اساسی کشور		شهروندان، رشد نرخ عمر متوسط - به قول تعبیرات اخیر، امید به زندگی - اینها جزو نشانه‌های پیشرفت است و درست است. رهبر انقلاب اسلامی همچنین در تبیین معیارهای پیشرفت به شاخص‌های جهانی؛ مانند فرا صنعتی شدن خودکفایی در نیازهای اساسی، افزایش بهره‌وری، ارتقای سطح سواد، ارتقای خدمات‌رسانی به شهروندان، افزایش امید به زندگی و رشد ارتباطات اشاره کردند و افزودند: این شاخص‌های مورد قبول، هنگامی در روند تحول و پیشرفت حقیقی، مؤثر واقع می‌شوند که بر اساس عناصر اصلی هویت ملی و آرمان‌های اساسی، مورد توجه و عمل قرار گیرند.
C ₈	۱	آموزش‌های فنی و حرفه‌ای	دیدار کارگران با رهبر انقلاب ۱۳۸۶/۰۲/۱۰	*ایشان یکی از مشکلات تولیدات داخلی را «کیفیت» ارزیابی و تأکید کردند: لازمه افزایش کیفیت تولیدات داخلی و بالابردن بهره‌وری، ارتقای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و ایجاد زمینه برای ابتکارات کارگران است.
C ₉	۱	ایجاد زمینه ابتکار و نوآوری		
C ₁₀	۲	بهره‌وری نیروی انسانی پیشران ارتقای کیفیت فعالیت‌ها	بیانات در ارتباط تصویری با مجموعه‌های تولیدی ۱۳۹۹/۰۲/۱۷	*یک نکته دیگر هم این است که اگر بهره‌وری نیروی کار ارتقا پیدا کند، کیفیت کار ارتقا پیدا خواهد کرد. همین مسئله آموزشی که عرض کردیم، اگر چنانچه تحقق پیدا کند - که قهراً نیروی کار بهره‌وری بیشتری خواهد داشت - قیمت تمام‌شده یا هزینه کار کمتر خواهد شد، این طبعاً کیفیت را ارتقا می‌دهد.
C ₁₁	۱	آموزش پیشران افزایش بهره‌وری نیروی انسانی	دیدار کارآفرینان تولیدی و صنعتی	
C ₁₂	۳	بهره‌وری نیروی	و کشاورزی با	*بهینه‌سازی روش‌های مدیریتی و بهره‌وری

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
		انسانی پیشران کاهش هزینه‌ها و بهای تمام شده کالا	رهبر انقلاب ۱۳۸۹/۰۶/۱۶ بیانات در ارتباط تصویری با مجموعه‌های تولیدی ۱۳۹۹/۰۲/۱۷	به‌عنوان زمینه‌ساز کاهش هزینه‌ها و بهبود خدمات بهداشتی - درمانی بیمارستان‌ها *یک نکته دیگر هم این است که اگر بهره‌وری نیروی کار ارتقا پیدا کند، کیفیت کار ارتقا پیدا خواهد کرد. همین مسئله آموزشی که عرض کردیم، اگر چنانچه تحقق پیدا کند - که قهراً نیروی کار بهره‌وری بیشتری خواهد داشت - قیمت تمام‌شده یا هزینه کار کمتر خواهد شد، این طبعاً کیفیت را ارتقا می‌دهد؛ کیفیت وقتی ارتقا پیدا نکند، قدرت رقابت بیشتر می‌شود و رواج و رونق اقتصادی به وجود می‌آید، بخصوص در زمینه صادرات.
C ₁₃	۱	افزایش کیفیت تولیدات داخلی		
C ₁₄	۱	خانواده آرام پیشران افزایش بهره‌وری نیروی انسانی	کانون گرم خانواده ۱۳۸۶/۰۸/۱۹	هر انسانی - هم زن و هم مرد - در طول زندگی، در شبانه‌روز مشکلاتی دارد و با پیشامدها و حوادثی مواجه است. این حوادث اعصاب را می‌کوبد و خسته می‌کند. انسان‌ها را دچار ناآرامی و سراسیمگی می‌کند. وقتی وارد محیط خانواده شد، این محیط امن و امان به او تجدید قوا می‌بخشد. او را آماده یک روز دیگر و یک شبانه‌روز دیگر می‌کند. خانواده برای تنظیم زندگی انسان خیلی مهم است. البته خانواده باید خوب اداره بشود، باید سالم اداره بشود. این بهره‌ای که مرد و زن از این خانواده آرام می‌برند، بهره کاری آنها را در بیرون خانواده بالا می‌برد، به آن اهمیت و ارزش می‌دهد، آن را باارزش و باکیفیت می‌کند.

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₁₅	۱	عبادت و کسب ثواب از طریق تولید بهره‌ور	بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۸۷/۰۱/۰۱	سرمایه‌گذاری ثروتمندان در کارهایی که به تولید کشور و به افزایش محصول در درون کشور - با بهره‌دهی بالا - منتهی می‌شود، یک عبادت و یک ثواب است.
C ₁₆	۷	بهره‌برداری بیشتر و بهتر از امکانات و منابع در اختیار	بیانات در حرم رضوی ۱۳۸۸/۰۱/۰۱	پیشرفت در ارتقای بهره‌وری. ارتقای بهره‌وری معنایش این است که ما بتوانیم از آنچه که داریم، بهترین استفاده را بکنیم. از نفت موجود، از گاز موجود، از کارخانه موجود، از راه موجود و از آنچه که در اختیار هست، بیشترین و بهترین استفاده را بکنیم اینها جزو نشانه‌های پیشرفت است و درست است. رهبر انقلاب اسلامی همچنین در تبیین معیارهای پیشرفت به شاخص‌های جهانی؛ مانند فرا صنعتی شدن خودکفایی در نیازهای اساسی، افزایش بهره‌وری، ارتقای سطح سواد، ارتقای خدمات‌رسانی به شهروندان، افزایش امید به زندگی و رشد ارتباطات اشاره کردند و افزودند: این شاخص‌های مورد قبول، هنگامی در روند تحول و پیشرفت حقیقی، مؤثر واقع می‌شوند که بر اساس عناصر اصلی هویت ملی و آرمان‌های اساسی، مورد توجه و عمل قرار گیرند.
C ₁₇	۲	پیشرفت	بیانات در دیدار دانشگاهیان سمنان ۱۳۸۵/۰۸/۱۸	
C ₁₈	۱	پرهیز از اسراف و استفاده غلط از امکانات و منابع	بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی ۱۳۸۹/۰۱/۰۱ بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۰۱/۰۱ مطالبات اقتصادی رهبر انقلاب اسلامی در دهه پیشرفت و عدالت	*بنابراین استفاده بهینه از امکانات و منابع موجود کشور و بهره‌وری مهم است؛ بهره‌وری بیشتر از آنچه که داریم و آنچه که بسیاری از آنها متأسفانه مورد اسراف و استفاده غلط قرار

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
			۱۳۹۳/۱۲/۲۷ بیانات در حرم مطهر رضوی در آغاز سال ۱۳۹۰/۰۱/۰۱ رهبر انقلاب در دیدار مردم آذربایجان شرقی ۱۳۹۳/۱۱/۲۹ دیدار رمضان‌ی مسئولان نظام با رهبر انقلاب ۱۴۰۲/۰۱/۱۵	می‌گیرد. * بهره‌وری، یعنی از امکاناتی که وجود دارد حداکثر استفاده بهینه بشود؛ * همت مضاعف و کار مضاعف در استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود کشور و ارتقای بهره‌وری (مصادیق: استفاده بهینه از آب، مصرف برق، مصرف حامل‌های انرژی). * آنچه که در این زمینه با عنوان شاخص وجود دارد و مهم است، رشد پرشتاب کشور به میزان تعیین‌شده در برنامه پنجم است که اعلام شده است؛ یعنی حداقل رشد هشت درصدی. در این رشد، سهم بیشتر مربوط به بهره‌وری است؛ یعنی ما بتوانیم از امکانات کشور به شکل بهتری استفاده کنیم * حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برنامه‌ریزی مناسب برای استفاده حداکثری از ظرفیت‌ها و منابع داخلی را یکی دیگر از راه‌های برون‌رفت از مشکلات اقتصادی برشمردند و در ادامه چند نکته را متذکر شدند. رهبر انقلاب در توصیه بعدی با اشاره به سطح بسیار پایین بهره‌وری در اقتصاد کشور یعنی مصرف زیاد و بازده کم، افزایش بهره‌وری را کاملاً ضروری خواندند.

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₁₉	۶	رشد اقتصادی	بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۸۹/۰۶/۰۸ مطالبات اقتصادی رهبر انقلاب اسلامی در دهه پیشرفت و عدالت ۱۳۹۳/۱۲/۲۷ دیدار رضایی مسئولان نظام با رهبر انقلاب ۱۴۰۲/۰۱/۱۵	*مسئله اشتغال هم مسئله مهمی است. طرح‌هایی که از چند سال پیش به این طرف برای اشتغال پیش‌بینی شده، آن‌چنان که انسان انتظار داشت، نشد. اگرچه حالا کارهایی انجام گرفت و خوب بود، بد نیست. ایشان اهتمام ویژه و مستمر دولت را به مسئله اشتغال خواستار شدند و ارتقای بهره‌وری را در رشد اقتصادی کشور مهم دانستند. *همت مضاعف و کار مضاعف در استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود کشور و ارتقای بهره‌وری (مصادیق: استفاده بهینه از آب، مصرف برق، مصرف حامل‌های انرژی). رشد پرشتاب کشور به میزان تعیین‌شده در برنامه پنجم با ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی. اهمیت دادن به تولید ملی از جانب صاحبان سرمایه و نیروی کار (راهکار: افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تولید)
C ₂₀	۱	گفتمان‌سازی عمومی نقش بهره‌وری در رشد اقتصادی	بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰	*مسئله بعدی که آن هم خیلی مهم است در مسئله اقتصاد — که این توصیه کارشناس‌ها است به ما و مکرر این را می‌گویند — مسئله بهره‌وری است. در برنامه ششم — که مصوبه مجلس را داشت و یک قانون مسلمی بود که بعد هم تمدید شد، امسال هم یک مقداری تمدید شده — رشد اقتصادی کشور هشت درصد معین شده بود؛ تصریح شده بود که یک‌سوم این رشد باید از طریق بهره‌وری
C ₂₁	۱	کاهش شکاف طبقاتی (عدالت اجتماعی)	بیانات در حرم مطهر رضوی در آغاز سال ۱۳۹۰/۰۱/۰۱	

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				<p>باشد.</p> <p>*حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این زمینه «افزایش سرمایه‌گذاری برای تولید» و «ارتقای بهره‌وری» را دو رکن مهم و الزام اساسی رشد اقتصادی خواندند و گفتند: در برخی بخش‌ها از جمله چگونگی مصرف منابع طبیعی، بهره‌وری واقعاً پایین است.</p> <p>* من دو سال قبل در زمینه مسئله صرفه‌جویی و مشکلاتی که در باب بهره‌وری وجود دارد، در همین سخنرانی اول سال مطالبی عرض کردم. مردم باید اینها را بدانند. من به مسئولان کشور توصیه می‌کنم که در زمینه اهمیت ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور با مردم حرف بزنند؛ بگویند ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشور و همچنین کاهش فاصله درآمدی دهک‌های بالا و پائین جامعه - این شکاف درآمدها، شکاف اقتصادی بین بخش‌های مختلف جامعه - چقدر اهمیت دارد. این فاصله‌ها و شکاف‌ها مطلوب ما نیست؛ اسلام این را نمی‌پسندد. تاحدی که در برنامه پنجم تعیین شده است، باید تلاش کنند این کارها انجام بگیرد.</p>
C ₂₂	۱	بهبود خدمات	دیدار کارآفرینان تولیدی و صنعتی و کشاورزی با رهبر انقلاب ۱۳۸۹/۰۶/۱۶	<p>بهبودسازی روش‌های مدیریتی و بهره‌وری به‌عنوان زمینه‌ساز کاهش هزینه‌ها و بهبود خدمات بهداشتی - درمانی بیمارستان‌ها</p>

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₂₃	۱	مسئولیت‌پذیری سازمان‌ها (شرکت‌ها) نسبت به افزایش بهره‌وری	دیدار فعالان و برگزیدگان بخش‌های اقتصادی با رهبر انقلاب ۱۳۹۰/۰۵/۲۶	*رهبر انقلاب اسلامی در همین زمینه افزودند: البته بخش تولید هم در قبال این حمایت وظایفی دارد که از آن جمله، صرفه‌جویی در مصرف انرژی، افزایش بهره‌وری، و نوسازی ماشین‌آلات و تجهیزات است.
C ₂₄	۱	بهره‌وری سیاسی	رهبر انقلاب در مراسم افتتاحیه شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد ۱۳۹۱/۰۶/۰۹	ما می‌توانیم به ارتقای «بهره‌وری سیاسی» جنبش عدم تعهد در مدیریت جهانی بیندیشیم. می‌توانیم برای تحول در این مدیریت، سندی تاریخی تهیه کنیم و ابزارهای اجرایی آن را فراهم نماییم. می‌توانیم حرکت به سمت همکاری‌های مؤثر اقتصادی را طراحی و الگوهای ارتباط فرهنگی میان خود را تعریف کنیم.
C ₂₅	۱	بهره‌وری عنصر اقتصاد مقاومتی	بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۲/۱۲/۲۰	*در این بخش [اول] من ده ویژگی را یادداشت کرده‌ام که به شما عرض می‌کنم که اینها ویژگی‌های این سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که مطرح شده و در واقع مؤلفه‌های این مجموعه است. یکی مسئله ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور و بهبود شاخص‌های کلان است؛ از قبیل رشد اقتصادی، از قبیل تولید ملی، از قبیل اشتغال، کاهش تورم، افزایش بهره‌وری، رفاه عمومی.
C ₂₆	۲	ضعف بهره‌وری از مسائل اصلی کشور	بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها ۱۳۹۸/۰۳/۰۸	*تورم مزمن، بیکاری، معیوب‌بودن برخی از ساختارهای اقتصادی ما، اشکال در نظامات مالی ما - نظامات پولی ما، نظامات بانکی ما، نظامات گمرکی ما - اشکال در الگوی

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				مصرف، اشکال در مسئله تولید، اشکال در بهره‌وری؛ اینها مشکلات موجود کشور است، باید با اینها مقابله کرد. *حالا مثلاً در مسائل اقتصادی، بیماری‌های مُزمنی داریم؛ من باب مثال، «پایین بودن بهره‌وری». یکی از مشکلات اقتصادی ما پایین بودن بهره‌وری فعالیتها است؛
C ₂₇	۱	توجه عناصر تولید (کار، سرمایه) به افزایش بهره‌وری	بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۰۱/۰۱ پاسخ رهبر انقلاب به ۱۰ پرسش درباره اقتصاد مقاومتی ۱۳۹۳/۰۱/۰۶	صاحبان سرمایه و نیروی کار که تولیدگر هستند، آنها هم بایستی به تولید ملی اهمیت بدهند؛ به چه معنا؟ به این معنا که بهره‌وری را افزایش بدهند. از قول پیغمبر (ص) نقل شده است: رحمت خدا بر آن کسی است که کاری را که انجام می‌دهد، محکم انجام بدهد، متقن انجام بدهد. *آن کسی که سرمایه‌گذاری می‌کند، سعی کند حداکثر استفاده از آن سرمایه انجام بگیرد؛ یعنی هزینه‌های تولید را کاهش بدهند؛ بعضی از بی‌تدبیری‌ها، بی‌سیاستی‌ها موجب می‌شود هزینه تولید برود بالا، بهره‌وری سرمایه و کار کم بشود.
C ₂₈	۱	انجام بادقت و متقن کارها		
C ₂₉	۱	تدبیر و سیاست		
C ₃₀	۱	بهبود بهره‌وری به معنای کاهش هزینه‌های تولید	رهبر انقلاب در دیدار مردم آذربایجان شرقی ۱۳۹۳/۱۱/۲۹	یک نکته دیگر، ارتقای بهره‌وری است که از تعبیرات رایجی است که می‌کنند؛ بنده این را خلاصه می‌کنم به دوکلمه در زبان فارسی. تولیدکننده ما، نگاه‌دار ما سعی کند با کم کردن ریخت‌وپاش، هزینه تولید را کم کند، کیفیت را بالا ببرد؛ این می‌شود بهبود بهره‌وری. [البته] بخشی از هزینه تولید مربوط به چیزهایی است
C ₃₁	۱	بهبود بهره‌وری به معنای بهبود کیفیت		
C ₃₂	۱	کاهش هزینه‌های		

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₃₃	۱	تولید از طریق کاهش اسراف حل مشکلات اقتصادی		که در اختیار بنگاه‌دار نیست؛ فرض کنید تورم بالا است، مزد کارگر یا قیمت مواد اولیه بالا می‌رود؛ یک مقدار اینها است لکن یک مقدار هم ریخت و پاش است؛ اسراف است؛ خرج کردن‌های بیجا است؛ باید جلوی اینها را بگیرند. رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه یکی دیگر از نکات اساسی برای حل مشکلات اقتصادی، ارتقای بهره‌وری است، خاطرنشان کردند: ارتقای بهره‌وری عبارت است از کاهش هزینه تولید و بالابردن کیفیت. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برنامه‌ریزی مناسب برای استفاده حداکثری از ظرفیت‌ها و منابع داخلی را یکی دیگر از راه‌های برون‌رفت از مشکلات اقتصادی برشمردند
C ₃₄	۱	همت و کار مضاعف	مطالبات اقتصادی رهبر انقلاب اسلامی در دهه پیشرفت و عدالت	*همت مضاعف و کار مضاعف در استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود کشور و ارتقای بهره‌وری (مصادیق: استفاده بهینه از آب، مصرف برق، مصرف حامل‌های انرژی). رشد پرشتاب کشور به میزان تعیین‌شده در برنامه پنجم با ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی. اهمیت دادن به تولید ملی از جانب صاحبان سرمایه و نیروی کار (راهکار: افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تولید)
C ₃₅	۴	ارتقای بهره‌وری انرژی	بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۳/۱۲/۲۷	*مطلب بعدی بهره‌وری از انرژی [است]. من یک‌وقتی هم اینجا در یکی از همین سخنرانی‌های اوّل سال، چند سال قبل از این، این را گفتم که ادعا می‌شود و گفته می‌شود که
C ₃₆	۱	ارتقای بهره‌وری انرژی پیشران نجات اقتصادی کشور	۱۳۹۵/۰۱/۰۱	
C ₃₇	۳	بهره‌وری آب	اقدامات راهبردی رهبری برای رفع مشکلات	

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
			اقتصادی ۱۳۹۸/۰۱/۰۳	اگر ما بتوانیم بهره‌وری انرژی را ارتقا بدهیم، بالا ببریم و صرفه‌جویی کنیم، صد میلیارد دلار صرفه‌جویی خواهد شد. * «ده اقدام اساسی برای نجات اقتصاد کشور» از سوی ایشان مطرح شد: «تمرکز بر فعالیت‌ها و زنجیره‌های اقتصادی مزیت دار کشور»، «زنده کردن تولید داخلی»، «پرهیز از واردات تضعیف‌کننده تولید داخلی»، «پرهیز از هدر دادن منابع مالی پس از برجام»، «دانش‌بنیان‌شدن بخش‌های مهم و حساس اقتصادی»، «احیای بخش‌های اقتصادی که قبلاً در آنها سرمایه‌گذاری شده»، «شرط انتقال فناوری در معاملات خارجی»، «شرط انتقال فناوری در معاملات خارجی»، «ارتقای بهره‌وری انرژی» و «نگاه ویژه به صنایع متوسط و کوچک».
			دیدار رضائی مستولان نظام با رهبر انقلاب ۱۴۰۲/۰۱/۰۵ بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۵/۰۱/۰۱ بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰	* بهره‌وری ما در مورد آب از اغلب کشورهای دنیا کمتر است؛ در مورد انرژی، بهره‌وری ما خیلی خیلی کم است. من چند سال پیش در سخنرانی اول سال هم گفتم این را که شدت انرژی در کشور ما ظاهراً چندبرابر کشورهای پیشرفته است؛ [۱۸] یعنی مصرف زیادی و بازده کم. این هم یک مسئله. * مسئله بهره‌وری این‌جوری است. ما از آب، بد بهره‌وری می‌کنیم؛ از انرژی، بد بهره‌وری می‌کنیم. این، دو رکن اساسی است: افزایش سرمایه‌گذاری، ارتقای بهره‌وری.

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				<p>* ما اگر بتوانیم از این نود درصد، ده درصد را صرفه‌جویی بکنیم، به قدر همه آبی که امروز صرف صنعت و صرف شرب خانگی و بقیه مصارف می‌شود، آب بازیافت کرده‌ایم؛ مسئله بهره‌وری این‌جوری است. ما از آب، بد بهره‌وری می‌کنیم؛ از انرژی، بد بهره‌وری می‌کنیم. این، دو رکن اساسی است: افزایش سرمایه‌گذاری، ارتقای بهره‌وری.</p>
C ₃₈	۱	بهره‌وری انرژی پیشران صرفه‌جویی ارزی	بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۵/۰۱/۰۱	<p>* ادعا می‌شود و گفته می‌شود که اگر ما بتوانیم بهره‌وری انرژی را ارتقا بدهیم، بالا ببریم و صرفه‌جویی کنیم، صد میلیارد دلار صرفه‌جویی خواهد شد؛ مبلغ کمی نیست، مبلغ زیادی است؛ این را جلای بگیرند.</p> <p>* اگر ما در کشاورزی شرکت‌های دانش‌بنیان را افزایش بدهیم و دانش را به‌کارگیری کنیم، می‌توانیم در امر اصلاح بذر که خیلی مهم است، در تولید محصول کشاورزی، در مورد آبیاری نوین، در مورد شیوه‌های جدید تولید، در مورد بهره‌وری بهتر از آب و خاک که آب و خاک دو محصول ارزشمندند که قبلاً هم اشاره کردیم که از این‌ها می‌توانیم حداکثر استفاده را بکنیم، بهره‌وری را افزایش بدهیم.</p> <p>* رهبر انقلاب در توصیه بعدی با اشاره به سطح بسیار پایین بهره‌وری در اقتصاد کشور یعنی مصرف زیاد و بازده کم، افزایش بهره‌وری را کاملاً ضروری خواندند و گفتند: بهره‌وری ما در آب از اغلب کشورهای دنیا</p>
C ₃₉	۳	افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی		
C ₄₀	۱	افزایش بهره‌وری خاک در بخش کشاورزی		
C ₄₁	۲	ایجاد سامانه آبیاری نوین	بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰	

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
			بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۴۰۳/۰۱/۰۱	<p>کمتر است و در شدت انرژی چندبرابر کشورهای پیشرفته است.</p> <p>*وضع ما از لحاظ بهره‌وری خیلی بد است؛ بخصوص در بعضی از بخش‌ها بهره‌وری خیلی پایین است؛ کار انجام می‌گیرد، [منابع] مصرف می‌شود، [ولی بهره‌وری ناچیز است.] من حالا در همین تصویرهایی که از کارها نشان دادند — نمی‌دانم مربوط به کدام تصویر بود — چشمم افتاد به این آبیاری کذایی قدیمی که آب داشت همین‌طور از داخل جوی گل‌آلود عبور می‌کرد و حرکت می‌کرد؛ نمونه آبیاری ما این است. بنده یک‌وقتی چند سال قبل از این گفتم که حدود نود درصد آب کشور صرف کشاورزی می‌شود. (۶) [آب مصرفی] صنعت و مصارف خانگی و امثال اینها ده درصد آب کشور است، نود درصد مربوط به کشاورزی است. ما اگر بتوانیم از این نود درصد، ده درصد را صرفه‌جویی بکنیم، به‌قدر همه آبی که امروز صرف صنعت و صرف شرب خانگی و بقیه مصارف می‌شود، آب بازیافت کرده‌ایم؛ مسئله بهره‌وری این جوری است. ما از آب، بد بهره‌وری می‌کنیم؛ از انرژی، بد بهره‌وری می‌کنیم. این، دو رکن اساسی است: افزایش سرمایه‌گذاری، ارتقای بهره‌وری.</p> <p>* اگر ما در کشاورزی، شرکت‌های دانش‌بنیان را افزایش بدهیم و دانش را در مسئله</p>

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				کشاورزی به‌کارگیری کنیم، می‌توانیم در امر اصلاح بذر - که خیلی در تولید محصول کشاورزی مهم است - در مورد آبیاری نوین، در مورد شیوه‌های جدید تولید، در مورد بهره‌وری بهتر از آب و خاک - که آب و خاک دو محصول ارزشمندند که قبلاً هم اشاره کردیم می‌توانیم حداکثر استفاده را بکنیم، بهره‌وری‌مان را افزایش بدهیم و اینها را اصلاح کنیم. *افزایش بهره‌وری آب کشاورزی - که این از مشکلات کشور است و در این برنامه هفتم مورد توجه قرار گرفته
C ₄₂	۱	چگونگی مصرف منابع طبیعی (از جمله آب) پیشران رشد اقتصادی	بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰	* «افزایش بهره‌وری» در همه بخش‌ها از جمله در فعالیت نیروها و کارمندان دستگاه‌های دولتی و در چگونگی مصرف منابع طبیعی از جمله آب نیز در بحث الزامات رشد اقتصادی، مورد تبیین رهبر انقلاب قرار گرفت.
C ₄₃	۲	کاهش شدت مصرف انرژی	بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰ سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران ۱۴۰۱/۰۱/۰۱	*در مورد انرژی، بهره‌وری ما خیلی خیلی کم است. من چند سال پیش در سخنرانی اول سال هم گفتم این را که شدت انرژی در کشور ما ظاهراً چندبرابر کشورهای پیشرفته است: [۱۸] یعنی مصرف زیادی و بازده کم. این هم یک مسئله. *من به مردم عزیزمان راجع به شدت [مصرف] انرژی در همین سخنرانی اول سال، چند سال قبل در مشهد (۳) عرض کردم که آن مقداری

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				که ما برق مصرف می‌کنیم، به اندازه متناسب با این مصرف استفاده نمی‌کنیم؛ در دنیا به طور متوسط از ما جلو هستند؛
C ₄₄	۱	افزایش بهره‌وری علمی	دیدار مدیران، مدرسان و طلاب حوزه‌های علمی استان تهران با رهبر انقلاب ۱۳۹۵/۰۲/۲۵	ضرورت تحول در نظام آموزشی حوزه‌های علمیه باهدف افزایش بهره‌وری علمی و جلوگیری از فرسایش انگیزه‌های طلاب جوان
C ₄₅	۱	تحول در نظام آموزشی با رویکرد بهره‌وری علمی		
C ₄₆	۱	حل مشکل بهره‌وری از طریق روش علمی		*یکی از مشکلات اقتصادی ما پایین بودن بهره‌وری فعالیتها است؛ خوب این، راه [حل] علمی دارد، روی این باید کار علمی بشود، راه حل علمی دارد. فرض بفرمایید «اسراف در مصرف انرژی» - که شدت مصرف انرژی ما چندبرابر دنیا است - خسارت بسیار بزرگ و فراوانی است؛ این راه حل دارد. این را البته بنده چند سال پیش در سخنرانی گفته‌ام؛ اما این‌جوری نیست که با گفتن و مثل یک نصیحت، قضیه حل بشود؛ نه، [برای] این باید راه حل علمی پیدا بشود و مشخص بشود؛ اینجا و [در مسائلی] از این قبیل بایست از دانشگاه استفاده بشود. *یک نکته دیگر مسئله بهره‌وری است که من واردش نمی‌شوم؛ اگر عمری بود، در آینده راجع به بهره‌وری صحبت می‌کنم. بهره‌وری ما در کشور کم است؛ آن مقداری که سرمایه
C ₄₇	۲	استفاده از ظرفیت علمی دانشگاه‌ها و مراکز علمی در حل مسائل بهره‌وری	بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها ۱۳۹۸/۰۳/۰۸ بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۴۰۳/۰۱/۰۱	

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				مصرف می‌کنیم — چه آب، چه برق، چه وقت، چه عمر — به تناسب سرمایه و آنچه مصرف می‌کنیم، بهره‌مندی و بهره‌وری به وجود نمی‌آید. این کارها، کارهایی است که علاج دارد؛ اینها تجربه شده است؛ در این زمینه هم بایستی ان شاء الله کارهایی انجام بگیرد.
C ₄₈	۱	بهره‌وری نیروی انسانی پیشران افزایش قدرت رقابت	بیانات در ارتباط تصویری با مجموعه‌های تولیدی ۱۳۹۹/۰۲/۱۷	یک نکته دیگر هم این است که اگر بهره‌وری نیروی کار ارتقا پیدا کند، کیفیت کار ارتقا پیدا خواهد کرد. همین مسئله آموزشی که عرض کردیم، اگر چنانچه تحقق پیدا کند — که قهراً نیروی کار بهره‌وری بیشتری خواهد داشت — قیمت تمام شده یا هزینه کار کمتر خواهد شد، این طبعاً کیفیت را ارتقا می‌دهد؛ کیفیت وقتی ارتقا پیدا بکند، قدرت رقابت بیشتر می‌شود و رواج و رونق اقتصادی به وجود می‌آید، بخصوص در زمینه صادرات.
C ₄₉	۱	بهره‌وری نیروی انسانی پیشران افزایش رواج و رونق اقتصادی		
C ₅₀	۱	اقتصاد دانش بنیان	سخنرانی نوروزی رهبر انقلاب خطاب به مردم ایران ۱۴۰۱/۰۱/۰۱	*رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر اینکه تنها راه رسیدن به رشد اقتصادی، حرکت به سمت اقتصاد دانش بنیان است، افزودند: منظور از اقتصاد دانش بنیان، نگاه علمی و فناورانه به تولید در همه عرصه‌ها است که نتیجه آن، کاهش هزینه‌های تولید، افزایش بهره‌وری، ارتقای کیفیت محصولات، رقابت پذیر شدن تولیدات در بازارهای جهانی و کاهش قیمت تمام شده محصولات در داخل خواهد بود. اگر ما این سیاست را دنبال کردیم و دانش را پایه و زمینه اقتصاد کشور قرار دادیم و بنگاه‌های

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
				اقتصاد دانش بنیان را افزایش دادیم هزینه‌ها را کاهش می‌دهد. یعنی اقتصاد دانش بنیان موجب کاهش هزینه‌های تولید می‌شود، بهره‌وری را افزایش می‌دهد که ما یکی از مشکلاتمان کاهش بهره‌وری است امروز.
				در واقع دانش بنیان کردن تولید بهره‌وری فعالیت‌های اقتصادی را ارتقا می‌دهد. در واقع دانش بنیان کردن تولید، بهره‌وری فعالیت‌های اقتصادی را ارتقا می‌دهد؛ این امر مهمی است، یک نقطه حساس و اساسی‌ای است.
C ₅₁	۱	تولید دانش بنیان		امروز یکی از مشکلات ما کاهش بهره‌وری است؛ کیفیت محصول را افزایش می‌دهد، بهبود می‌بخشد و محصولات را رقابت پذیر می‌کند؛ یعنی در بازارهای جهانی، ما می‌توانیم از این محصولات به عنوان محصولات رقابت پذیر استفاده کنیم، در داخل کشور هم همین جور؛ یعنی در داخل کشور هم ولو ما در مورد واردات هم خیلی تعرفه نگذاریم و واردات سرازیر بشود، وقتی محصول داخلی کیفیت بهتری داشت، قیمت ارزان‌تری داشت، مردم طبعاً به آن اقبال می‌کنند؛ یک چنین خصوصیات در تولید دانش بنیان وجود دارد.
C ₅₂	۱	دانش بنیانی پیشران حل مشکل بهره‌وری		ما در زمینه بهره‌وری عقیم و در موضوعات دیگر هم همین جور است. اگر چنانچه ما به سمت دانش بنیان حرکت کردیم، این معضل مهم اقتصادی حل خواهد شد.

جدول ۲. مضامین پایه

کد مضمون	فراوانی گزاره	مضمون اولیه (پایه)	تاریخ و مکان	نمونه نقل و قول
C ₅₃	۱	اصلاح بهره‌وری پایین نیروی انسانی	بیانات در دیدار کارآفرینان، تولیدکنندگان و دانش‌بنیان‌ها ۱۴۰۱/۱۱/۱۰	* یکی از مواردی که ما دچار ضعف بهره‌وری هستیم همین نیروهای کارمندی دولتی هستند که کار مفیدشان در طول هفته خیلی محدود است، چند ساعت بیشتر نیست؛ این همین کاهش بهره‌وری در مورد نیروی انسانی است؛ اینها باید اصلاح بشود. * «افزایش بهره‌وری» در همه بخش‌ها از جمله در فعالیت نیروها و کارمندان دستگاه‌های دولتی و در چگونگی مصرف منابع طبیعی از جمله آب نیز در بحث الزامات رشد اقتصادی، مورد تبیین رهبر انقلاب قرار گرفت.
C ₅₄	۱	استفاده از ظرفیت نیروهای جوان، مبتکر و خلاق	بیانات در حرم مطهر رضوی ۱۴۰۳/۰۱/۰۱	جوان‌ها آمدند اینجا صحبت کردند که با ابتکارات خودشان کارهای بزرگی را در زمینه اقتصاد انجام داده‌اند. پس ظرفیت وجود دارد، توانایی‌ها وجود دارد، این توانایی‌ها را بایستی استفاده کرد؛ در بخش‌هایی مثل صنایع بزرگ، مثل بهینه‌سازی مصرف آب، مثل بخش نفت، مثل بخش صنایع دستی، مثل حمل‌ونقل، در همه اینها، نیروهای جوان و مبتکر و خلاق تلاش کرده‌اند، کار کرده‌اند، کارهای برجسته‌ای را انجام داده‌اند.

بعد از اینکه همه داده‌ها، گردآوری و کدگذاری اولیه انجام شد، تعداد ۵۴ مضمون پایه شناسایی شد. در این مرحله تم‌های اولیه استخراج شده بایستی در قالب تم‌های سازمان‌دهنده، جایگذاری گردند. در این مرحله در ابتدا ماتریسی همانند جدول زیر تهیه و مضامین دارای مشابهت لغوی و یا معنایی در آن طبقه جایگذاری گردید. به طور مثال، شاخص‌های مرتبط با

حوزه مدیریت منابع انسانی از جمله افزایش بهره وری از طریق بهبود مدیریت منابع انسانی، همت مضاعف و کار مضاعف، اصلاح بهره وری پایین نیروی انسانی و ... در یک طبقه دسته‌بندی و عنوان مدیریت منابع انسانی برای آن انتخاب گردید. در ادامه، همانند آنچه که برای جایگذاری تم‌های اولیه در تم‌های سازمان‌دهنده انجام پذیرفت، ماتریسی از تم‌های فراگیر تهیه و هر تم سازمان‌دهنده رابطه‌اش با ماتریس به صورت کیفی تحلیل و در آن طبقه جایگذاری گردید. در این مرحله مشخص شد که برخی از تم‌های شناسائی شده به عنوان پیشران وقوع بهره وری هستند و برخی دیگر نیز پیامد اجرای بهره وری و تاثیری که اجرای آنها بر بهره وری خواهد داشت. از این رو، دو مضمون پیشران‌ها و پیامدهای بهره وری به عنوان مضامین فراگیر این پژوهش در نظر گرفته شدند. نمونه اجرای فرایند جایگذاری مضامین سازمان‌دهنده در قالب مضامین فراگیر در جدول ۴ ارائه گردیده است.

جدول ۴. ماتریس نمونه جایگذاری مضامین سازمان‌دهنده در مضامین فراگیر

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
مدیریت منابع انسانی، دانش بینانی	پیشران
تولیدی و خدماتی، اقتصادی، ملی و اجتماعی	پیامد
...	...

فرایند تعیین عناوین مناسب برای تم‌های جدید تشکیل شده از طریق یک گروه کانونی مشتمل بر شش نفر از خبرگان مسلط به موضوع، از نظر تجربی و نظری انجام پذیرفت. با حضور اعضای این گروه، علاوه بر تعیین عناوین جدید، حضور تم‌های اولیه در دسته طبقه‌بندی شده نیز بررسی و مورد بحث و در نهایت تأیید قرار گرفت. مدل احصاء شده شامل مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. الگوی بهره وری در اندیشه مقام معظم رهبری^{مدظله العالی}

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضامین پایه
پیشران بهره‌وری	مدیریتی	ریشه‌یابی و تحلیل علل ریشه‌ای ضعف بهره‌وری
		تدبیر و سیاست
		مسئولیت‌پذیری سازمان‌ها (شرکت‌ها) نسبت به افزایش بهره‌وری

جدول ۵. الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری^{مدظله العالی}

مضمون فراگیر	مضمون سازمان-دهنده	مضامین پایه
		ایجاد زمینه ابتکار و نوآوری
		انجام با دقت و متقن کارها
		بهبود مستمر در بهره‌وری
آموزش و فرهنگ‌سازی		آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
		آموزش پیشران افزایش بهره‌وری نیروی انسانی
		تحول در نظام آموزشی با رویکرد بهره‌وری علمی
		گفتمان‌سازی عمومی نقش بهره‌وری در رشد اقتصادی
		کاهش هزینه‌های تولید از طریق کاهش اسراف
		پرهیز از اسراف و استفاده غلط از امکانات و منابع
		ارتقای بهره‌وری انرژی پیشران نجات اقتصادی کشور
		بهره‌وری انرژی پیشران صرفه‌جویی ارزی
مدیریت انرژی		کاهش شدت مصرف انرژی
		ارتقای بهره‌وری انرژی
		بهبود روش‌های حمل‌ونقل
		ایجاد سامانه‌های نوین آبیاری
		چگونگی مصرف منابع طبیعی (از جمله آب) پیشران رشد اقتصادی
		بهبود مدیریت منابع انسانی
		همت و کار مضاعف
مدیریت منابع انسانی		اصلاح بهره‌وری پایین نیروی انسانی
		خانواده آرام پیشران افزایش بهره‌وری نیروی انسانی
		استفاده از ظرفیت نیروهای جوان، مبتکر و خلاق
		بهبود مدیریت اطلاعات
		افزایش بهره‌وری علمی
دانش‌بنیانی		حل مشکل بهره‌وری از طریق روش علمی
		استفاده از ظرفیت علمی دانشگاه‌ها و مراکز علمی در حل مسائل

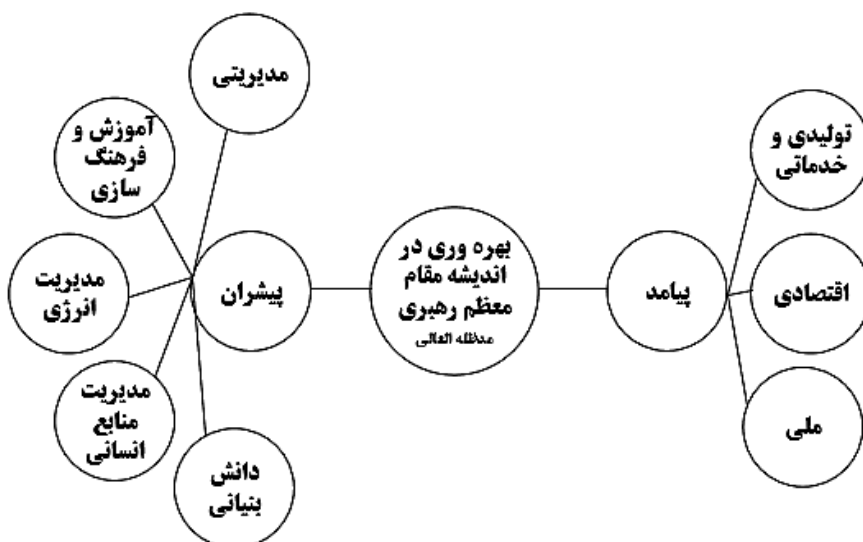
جدول ۵. الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری مدظله العالی

مضمون فراگیر	مضمون سازمان-دهنده	مضامین پایه
		بهره‌وری
		اقتصاد دانش‌بنیان
		تولید دانش‌بنیان
		دانش‌بنیانی پیشران حل مشکل بهره‌وری
تولیدی و خدماتی		ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی پیشران ارتقای کیفیت فعالیت‌ها
		بهبود خدمات
		افزایش کیفیت تولیدات داخلی
		بهره‌برداری بیشتر و بهتر از امکانات و منابع در اختیار
		بهبود بهره‌وری به معنای کاهش هزینه‌های تولید
		بهبود بهره‌وری به معنای بهبود کیفیت
		ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی پیشران کاهش هزینه‌ها و بهای تمام شده کالا
		خودکفائی
		رشد اقتصادی
		اقتصادی
توجه عناصر تولید (کار، سرمایه) به افزایش بهره‌وری		
حل مشکلات اقتصادی		
بهره‌وری نیروی انسانی پیشران افزایش قدرت رقابت		
بهره‌وری نیروی انسانی پیشران افزایش رواج و رونق اقتصادی		
توجه به بهره‌وری بر اساس هویت ملی و آرمان‌های اساسی کشور		
ملی و اجتماعی		کاهش شکاف طبقاتی (عدالت اجتماعی)
		عبادت و کسب ثواب از طریق تولید بهره‌ور
		پیشرفت
		ضعف بهره‌وری از مسائل اصلی کشور
		بهره‌وری سیاسی

جدول ۵. الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری مدظله‌العالی

مضمون فراگیر	مضمون سازمان-دهنده	مضامین پایه

بر اساس تم‌های فراگیر شناسایی شده، الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری مدظله‌العالی دربرگیرنده ۲ بعد اصلی از جمله پیشران‌های بهره‌وری و پیامدهای بهره‌وری می‌باشد. شبکه مضامین این پژوهش در دو سطح مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده به صورت شکل زیر خواهد بود.

شکل ۲. شبکه مضامین بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری مدظله‌العالی

در ادامه، بر اساس اصل پارتو و قانون ۲۰/۸۰، با توجه به اینکه در مجموع ۵۴ مضمون پایه شناسایی گردیده است، بایستی ۱۱ مضمون با بیشترین درصد فراوانی انتخاب شوند. با توجه به میزان فراوانی‌های ارائه شده، تعداد ۱۰ مضمون دارای فراوانی ۲ و بالاتر بوده اند که در جدول زیر خلاصه گردیده است.

جدول ۸. مضامین کلیدی بر اساس درصد فراوانی (فراوانی گزاره‌ها در بیانات)

رتبه	فراوانی	مضمون اولیه (پایه)

جدول ۸. مضامین کلیدی بر اساس درصد فراوانی (فراوانی گزاره‌ها در بیانات)

رتبه	فراوانی	مضمون اولیه (پایه)
۱	۷	بهره‌برداری بیشتر و بهتر از امکانات و منابع در اختیار
۲	۶	رشد اقتصادی
۳	۴	ارتقای بهره‌وری انرژی
۴	۳	بهره‌وری آب
۵	۳	ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی پیشران کاهش هزینه‌ها و بهای تمام شده کالا
۶	۳	افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی
۷	۲	ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی پیشران ارتقای کیفیت فعالیت‌ها
۸	۲	ضعف در بهره‌وری از مسائل اصلی کشور
۹	۲	ایجاد سامانه آبیاری نوین
۱۰	۲	کاهش شدت مصرف انرژی

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه در عصری به سر می‌بریم که الگوهای مختلفی در راستای توسعه مطرح است و در هر یک از این الگوها بهره‌وری و استفاده مناسب از سرمایه‌های ملی یک اصل تلقی می‌شود. از طرف دیگر، امروزه کشورهای مختلف، الگوهای مختلفی را در راستای سنجش، توسعه و بهبود بهره‌وری مطرح نموده‌اند که هر یک دارای کارکردهای منحصر به فرد و یا در بسیاری از موارد عمومی و قابل بهره‌برداری در سایر کشورها است. اما آنچه به عنوان یک مسئله کلیدی مطرح است، لزوم بررسی مفهوم بهره‌وری با نگاه حاکمیت دینی و از منظر رهبری جامعه اسلامی به این پدیده است. از این رو و با این نگاه، هدف از این پژوهش، ارائه الگویی منتج از اندیشه‌های مقام معظم رهبری مدظله‌العالی پیرامون موضوع بهره‌وری است. در این راستا از روش تحلیل مضمون برای طراحی این الگو استفاده شده است. یافته‌های حاصل از این پژوهش در طراحی الگو حاکی از آن است که الگوی بهره‌وری در اندیشه‌های معظم له دربرگیرنده ۵۴ شاخص، شاخص، ۵ مؤلفه مدیریتی، آموزش و فرهنگ‌سازی، مدیریت انرژی، مدیریت منابع انسانی، دانش‌بنیانی، در قالب بُعد پیشران-

های بهره‌وری و ۳ مؤلفه تولیدی و خدماتی، اقتصادی و ملی در قالب بُعد پیامدهای بهره‌وری است.

با نگاهی نظام‌مند نسبت به الگوی طراحی و ارائه شده در این بخش، می‌توان نگاهی هوشمندانه را نسبت به موضوع بهره‌وری در بیانات مقام معظم رهبری دریافت. در این رویکرد، معظم له تنها به آسیب‌شناسی موضوع بهره‌وری نپرداخته و به آن اکتفا نکرده‌اند و علاوه بر آن در بخش بسیار مهمی به بررسی پیامدها و راهکارهای اجرایی بهره‌وری نیز پرداخته‌اند. در این راستا، ۳ متغیر مهم از مجموع ۵ متغیر شناسائی شده در بخش پیشران‌های مؤثر بر بهره‌وری صرفاً متغیرهای مدیریتی و فرهنگی هستند که این امر نشان از اهمیت نقش مدیریت به‌عنوان پیشران بهره‌وری است. از طرف دیگر، در قالب پیامدها نیز، با توجه به اینکه مهم‌ترین پیامد بهره‌وری در حوزه اقتصاد است، دو متغیر تولیدی و خدماتی و اقتصادی هر دو در دو بخش اقتصاد خرد و کلان به‌عنوان پیامدهای بهره‌وری از دیدگاه معظم له مطرح هستند. از طرف دیگر، با نگاهی دیگر به یافته‌های حاصل از اولویت‌بندی گزاره‌های شناسائی شده می‌توان دریافت حدود ۳ اولویت از مجموع ۱۰ اولویت مورد اشاره در بیانات مقام معظم رهبری صرفاً به موضوع مدیریت آب و منابع آبی اشاره و ۵ اولویت از مجموع ۱۰ اولویت (حدود ۵۰٪) به موضوع آب و انرژی می‌پردازد که این امر نشان از اهمیت موضوع مدیریت منابع آبی و انرژی کشور در دیدگاه معظم له دارد.

با توجه به اینکه در پژوهش حاضر، الگوی بهره‌وری در اندیشه مقام معظم رهبری مدظله‌العالی را ارائه داده و ابعاد آن را تشریح کرده است، نوآوری این پژوهش در این است که پژوهشگر با بررسی بیانات معظم له، مفهوم بهره‌وری را از دیدگاه ایشان تبیین نموده است. در این راستا، پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی مطرح می‌شود که به‌قرار زیر است:

- با توجه به یافته‌ها و نتایج حاصل از این پژوهش، پیشنهاد می‌شود میزان انطباق برنامه‌های توسعه‌ای کشور با الگوی ارائه شده در این پژوهش بررسی و در برنامه‌ریزی‌های راهبردی و کلان آتی به‌ویژه برنامه‌های دستگامی از این مدل استفاده گردد؛

- با توجه به اهمیت بیانات معظم له در حوزه بهره‌وری، پیشنهاد می‌شود سازمان ملی بهره‌وری به‌عنوان متولی ارزیابی و سنجش بهره‌وری سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی، از معیارهای عنوان شده در این الگو به‌عنوان معیارهای ارزیابی استفاده نماید.

- با توجه به اهمیت موضوع بهره‌وری آب و انرژی در بیانات مقام معظم رهبری، پیشنهاد می‌شود الگوهای بهره‌ورسازی این دو منبع مهم از دیدگاه‌های معظم له مورد بررسی و طراحی قرار گیرد؛

فهرست منابع

- احمدی، مسعود. (۱۳۹۴). رابطه ویژگی‌های مدیر از دیدگاه اسلام با بهره‌وری در سازمان‌های دولتی. فصلنامه مدیریت اسلامی، ۳۳(۲)، ۱۱۹-۱۰۳.
- احمدزاده، سید مصطفی. (۱۳۹۱). سوره عصر، منشور بهره‌وری قرآن کریم. فصلنامه پژوهش‌های قرآنی، ش ۶۲ و ۶۳، ۳۱۴-۳۴۳.
- ایزدینا، عباس؛ رستمی، محمدرضا؛ بداشتی، علی ا... و دباغیان، محمدتقی. (۱۳۹۸). ابعاد بهره‌وری بر اساس آموزه‌های دینی. فصلنامه مجلس و راهبرد، ۲۶(۹۸)، ۲۷۶-۲۵۳.
- تورانی، حیدر و آقائی، وحیده. (۱۳۹۸). نقش ابعاد برنامه ریزی استراتژیک بر بهره‌وری سازمانی. فصلنامه مدیریت بر آموزش سازمان‌ها، ۸(۱)، ۸۷-۶۱.
- خسروی مراد، لیلا؛ فیضی، زهرا؛ نقی‌زاده، زهرا و فیض، مهدی. (۱۴۰۰). تعیین راهبردهای ارتقای بهره‌وری آموزش عمومی قرآن. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، ۲۹(۵۰)، ۱۰۹-۱۳۴.
- رضائی، علیرضا. (۱۴۰۱). ارائه الگوی اسلامی مدیریت بهره‌وری نیروی انسانی با تمرکز بر اندیشه‌های حضرت امیرالمومنین (ع). پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت منابع انسانی، دانشگاه پیام نور مرکز تفت.
- زارعی، مصطفی؛ احمدی، محسن و سلگی، محمد. (۱۴۰۰). الگوی بهره‌وری سرمایه انسانی در نهادهای انقلابی. فصلنامه چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۱۳(۲)، ۱۲۶-۱۴۷.
- امیرطاهری افشار، سعید. (۱۳۸۹). شاخص‌های بهره‌وری در قرآن کریم در امور غیرمادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم قرآنی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.
- قاضیان، حسن. (۱۳۸۹). مبانی بهره‌وری در اندیشه اسلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی.
- هیراد، علیرضا؛ فغانی، مهدی، پیغه، احمد و پایان، علی. (۱۴۰۰). طراحی الگوی پایش بهره‌وری صنایع خودرو. فصلنامه پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۱۴(۵۱)، ۲۰۱-۲۲۴.
- یوسفی حاجی‌آباد، رضا. (۱۳۹۵). ارزیابی بهره‌وری عوامل تولید در صنایع کارخانه‌ای ایران. فصلنامه سیاست-گذاری اقتصادی، ۸(۱۵)، ۱۵۳-۱۷۵.
- Bulan, L., Sanyal, P., & Yan, Zh. (2010). A Few Bad Apples: An Analysis of CEO Performance Pay and Firm Productivity. *Journal of Economics and Business*, 62(4), 273-306.
- Lee, S., Xiang, J. Y., & Kim, J. K. (2013). Information Technology and Productivity: Empirical Evidence from the Chinese Electronics Industry. *Journal of Information and Management*, 48(2-3), 79-87.

